

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

УДК 796.011.1:159.923]-057.875

ВИВЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ ВУЗІВ 17-22 РОКІВ

Бачинська Н.В., Забіяко Ю.О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Шуба В.О.

Університет імені Альфреда Нобеля

Для визначення гендерного типу особистості проведено тестування за методикою Сандри Бем «Маскуліність/фемінність» (діагностика психологічної статі). У дослідженні були задіяні студенти-спортсмени (n = 66) і студентки (n = 48) 17-22 років. Достовірно встановлено, що до маскулінного типу ідентифікації особистості віднесено 29,16% обстежуваних, до андрогін – 66,66%, до фемініності – всього 4,18%. У юнаків – до маскулінного 27,28%, до андрогін – 72,72%. Отримані результати підтверджують тенденцію до маскулінізації дівчат-спортсменок в досліджуваній групі.

Ключові слова: студенти-спортсмени, статевий диморфізм, андрогинність, фемініність, маскуліність.

Постановка проблеми. Тривалий час чоловіків і жінок ділили тільки за біологічними підставами, тому іншого поділу, крім анатомічного, не існувало. Однак з плином часу було введено поняття «гендер» [3, с. 102].

У сучасній науковій сфері гендером називається «соціальна або психологічна стать», яка визначає поведінку людини в суспільстві і те, як це поведінка сприймається – незалежно від своєї біологічної статі прийняття людиною за власним бажанням або жіночої, чоловічої моделі поведінки [6, с. 117].

Мужність (маскуліність) і жіночність (фемініність), і історично сформовані уявлення про них, пов'язані не з біологічною статтю людини, а саме з типом культури, до якої вона належить. У зв'язку з цим розуміння подібності та відмінності біологічної і соціокультурної статі допомагає людині визначитися в житті. Не виключенням є і спортивна діяльність в цілому [4, с. 15; 9, с. 68].

У зв'язку з розширенням жіночих спортивних дисциплін, а також участь жінок в тих видах спорту, які раніше вважалися суто чоловічими, на перший план висувається безліч питань. Наприклад, що спонукає жінок займатися тим чи іншим видом спортивної діяльності, в якій мірі це впливає на зміну структури їх особистості? У цих, що традиційно вважаються раніше чисто чоловічих видах, жінки-спортсменки проявляють нетипові особливості поведінки, а не загальноприйнятні [1, с. 135].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Низка авторів, відомих вчених (Т. В. Бендас, 2006; О. А. Вороніна, 2002; Б. А. Вяткін, 1993; Е. П. Ільїн, 2002; І. С. Клецина, 2004 і ін.), в своїх працях сперечаються, дискутують і мають ряд розбіжностей на тему того, чи є дані особистісні компоненти маскуліності і фемініності вродженими або набутими в ході розвитку людини [2, с. 30; 7, с. 140].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Спортивна діяльність в активній мірі сприяє формуванню гендерних якостей

особистості (І. І. Таран, 2004; Н. Г. Цікунова, 2003) [7, с. 138]. Поєднання мужності та жіночності притаманне кожній людині. У сучасній науці низкою вчених зроблені спроби вивчення питань про те, які види спортивної діяльності формують у спортсменів маскуліні і феміні властивості особистості [1, с. 134].

Серед студентів-спортсменів складнокоординаційних видів спорту дана проблематика залишається маловивченою. У зв'язку з вищевикладеним, ми вважаємо, що вивчення даного питання у студентів-спортсменів є актуальним і вимагає детального розгляду.

Головною метою цієї роботи є виявлення у студентів-спортсменів (дівчат та юнаків), представників Дніпровського національного університета ім. О. Гончара та Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро), процентне співвідношення маскуліних, фемініних і андрогінних особистостей.

Виклад основного матеріалу. Для визначення гендерного типу особистості випробовуваних проведено тестування за методикою Сандри Бем «Маскуліність/фемініність». Дана методика використовується для діагностики психологічної статі і визначає ступінь маскуліності, фемініності і андрогінності особистості [5, с. 4].

У практичній психології розвиток гендерних досліджень пов'язано з знаннями і дотриманнями дослідниками концептуальних основ в інтерпретації даних, отриманих при використанні популярних особистісних опитувальників.

Всім людям обох статей притаманні різні психологічні риси характеру – одні риси універсальні, а інші ставляться до типово жіночої або чоловічої психології. У зв'язку з цим існує соціальні стереотипи мужності й жіночності. Тому придбання тих чи інших типово чоловічих чи типово жіночих психологічних рис відбувається в результаті спільного впливу біологічних і соціальних факторів. Психологічна стать радикально відрізняється від статі біологічної. Якщо біологічної статі два: чоловіча і жіноча, то психоло-

гічних – три: маскуліна, андрогінна, фемініна [6, с. 119; 8, с. 67].

До типово чоловічих рис належать такі, як агресивність, незалежність, схильність до ризику, впевненість в собі, наполегливість тощо. До типово жіночих рис належать ніжність, сором'язливість, чутливість, м'якість, здатність до співпереживання, поступливість і ін. Якщо говорити про соціальні стереотипи фемініності, то вони менше стосуються, наприклад, успішності ділової кар'єри, але значна увага приділяється емоційним аспектам.

Перейдемо до поняття «андрогінність». Людина не обов'язково є носієм вираженої в психологічному плані фемініності і маскуліності. У пріоритеті можуть стояти риси як фемініного, так і маскуліного типів. Мається на увазі, що у людини-андрогіна дані риси знаходяться в гармонії і один одного доповнюють. Однак зовсім не означає, що, наприклад, поступливість і відсутність явно виражених агресивних проявів рис в спілкуванні вказують на невпевненість особистості в собі. Навпаки, це проявляється на тлі збереження самоповаги до себе, впевненості у власних силах.

Дослідження Lau Sing (1989) показали, що люди-андрогіни мають анітрохи не менший рівень самоповаги в цілому, і не мають низьку самооцінку як по відношенню до своєї зовнішності, так і до своїх досягнень в порівнянні з особистостями маскуліного типу [62, с. 35].

Наприклад, в різних сферах людської діяльності, в родині, гендерна диференціація може не збігатися. Різні жінки і чоловіки мають неоднакові ступені фемініності й маскуліності. Наприклад, статура «за чоловічим типом» може поєднуватися з так званими «жіночими» інтересами, почуттями або емоціями. Точно також і навпаки. Багато що залежить від сфери та характеру діяльності, виховання.

Залежно від особливостей ситуації, що складалася, пристосованість гендерних ролей може бути в особистих відносинах, жіноча роль або андрогінна – це пов'язано з емоційністю таких відносин. У професійній сфері або в навчанні – це чоловіча або андрогінна.

На початку 70-х років ХХ століття концепція андрогін була запропонована американським психологом Сандрою Бем. З тих пір і по теперішній час численними дослідженнями встановлено і доведено, що жіночність і мужність протиставляються один одному, а їх поєднання являє собою гармонію психічного здоров'я в сучасному суспільстві [8, с. 67].

Нами проведено анкетне опитування за методикою Сандри Бем серед спортсменів і спортсменок, представників Дніпровського національного університета ім. О. Гончара та Університету імені Альфреда Нобеля. Визначено відсоткове співвідношення фемінінних, маскуліних і андрогінних особистостей серед студентів, що входять до збірних команд університетів зі складнокоординаційних видів спорту.

У наших дослідженнях застосовувався аналіз доступної наукової і методичної літератури, інтерв'ювання, метод статистичної обробки отриманих даних.

У дослідженні були задіяні студенти і студентки 17-22 років. Достовірно встановлено, що у дівчат до маскуліного типу ідентифікації особистості віднесено 29,16% обстежуваних, до андрогін – 66,66%, до фемініності – всього 4,18%. У юнаків – до маскуліного 27,28%, до андрогін – 72,72%.

Необхідно звернути увагу на той факт, що в досліджуваних групах дівчат домінує маскуліний і андрогінний типи гендерної ідентифікації особистості. У досліджуваних групах обох статей досить вагомим виявлено відсоток андрогінного типу особистості. Це може свідчити про адаптивні фактори психологічної діяльності сучасної молоді.

Висновки і пропозиції. Таким чином, зважаючи на вищевикладене, можна констатувати, що отримані результати підтверджують тенденцію до маскулінізації дівчат-спортсменок в досліджуваній групі.

Подальші дослідження планується вести в напрямку порівняльної характеристики студентів-спортсменів та учнівської молоді, які не займаються спортом щодо їх особистісних характеристик.

Список літератури:

1. Бугаевский К.А. Изучение гендерной идентификации и полового диморфизма у спортсменок в ряде видов спорта / К.А. Бугаевский // Физкультура, спорт, здоровье: сборник статей Всероссийской с международным участием очно-заочной научно-практической конференции. – 2016. – С. 133-137.
2. Бугаевский К.А. Изучение показателей гендерной идентификации у девушек-спортсменок / К.А. Бугаевский // Актуальные научные исследования в современном мире. – 2016. – № 10-5 (18). – С. 29-37.
3. Ворожбитова А.Л. Гендер в спортивной деятельности: учеб. пособие / А.Л. Ворожбитова. – М.: ФЛИНТА: Наука, 2010. – 216 с.
4. Кочеткова Е.Ф. Особенности и проблемы полового диморфизма в спорте / Е.Ф. Кочеткова, О.Н. Опарина // Современные научные исследования и инновации. – 2014. – № 7. – С. 15-20.
5. Лопухова О.Г. Опросник «Маскулинность, феминность и гендерный тип личности» (Российский аналог «Bem sex role inventory») / О.Г. Лопухова // Вопросы психологии. – 2013. – № 1. – С. 1-8.
6. Тарасевич Е.А. Гендерные отличия спортсменов в различных классификационных группах видов спорта и спортивных дисциплин / Е.А. Тарасевич // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків: ХДАФК, 2016. – № 2 (52). – С. 117-120.
7. Цикунова Н.Г. Гендерные характеристики личности спортсменов в маскулинных и фемининных видах спорта: дис. ... канд. пед. наук / Н.Г. Цикунова. – СПб., 2003. – С. 136-148.
8. Bem S.L. Gender schema theory and its implications for child development: Raising gender-schematic children in a gender-schematic society / S.L. Bem // Signs: Journal of women in culture and society. – 1983. – Vol. 8. – № 4. – P. 65-78.
9. Kirk d. Physical Culture, Physical Education and Relational Analysis // Sport, Education and Society, 1999. – Vol. 4 (1). – Pp. 63-73.

Бачинская Н.В., Забияко Ю.О.

Днепропетровский национальный университет имени Олеса Гончара

Шуба В.А.

Университет имени Альфреда Нобеля

ИЗУЧЕНИЕ ГЕНДЕРНОЙ ИДЕНТИФИКАЦИИ ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТОВ 17-22 ЛЕТ

Аннотация

Для определения гендерного типа личности проведено тестирование по методике Сандры Бэм «Маскулинность/фемининность» (диагностика психологического пола). В исследовании были задействованы студенты-спортсмены (n = 66) и студентки (n = 48) 17-22 лет. Достоверно установлено, что к маскулинному типу идентификации личности отнесено 29,16% обследуемых, к андрогинному – 66,66%, к фемининному – всего 4,18%. У юношей – к маскулинному 27,28%, к андрогинному – 72,72%. Полученные результаты подтверждают тенденцию к маскулинизации девушек-спортсменок в исследуемой группе. **Ключевые слова:** студенты-спортсмены, половой диморфизм, андрогинность, фемининность, маскулинность.

Bachynska N.V., Zabiyako Y.O.

Dniprovsk National University named after Oles Gonchar

Shuba V.O.

Alfred Nobel University

STUDY OF GENDER IDENTIFICATION OF PERSONALITY OF UNIVERSITY STUDENTS OF 17-22 YEARS OLD

Summary

To determine the gender type of personality, testing was conducted using Sandra Bam's «Masculinity / Femininity» technique (diagnosis of the psychological gender). The study involved male (n = 66) and female (n = 48) студенты-спортсмены. It is definitely established that 29,16% of the subjects are classified as masculine type of identification, 66,66% of those surveyed and androgynous, and 4,18% of the feminine type. Among young men – to masculine 27,28%, to androgynous – 72,72%. The results confirm the tendency for masculinization of female athletes in the study group.

Keywords: students-athletes, sexual dimorphism, androgyny, femininity, masculinity.